

EKONOMİK GELİŞMELER

Temmuz - 2009

AR-GE MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER	1
GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILA (GSYH)	2
İSTİHDAM	2
İSTİHDAMIN YAPISI	2
İŞSİZLİK	2
İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI	3
İŞGÜCÜ DIŞINDA OLANLAR	4
İŞGÜCÜ HAREKETLERİ	4
YAPTIĞI İŞTEN DOLAYI SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞUNA KAYITLI OLMAYANLAR	4
İTHALAT – İHRACAT VE DIŞ TİCARET AÇIĞI	5
TURİZM GELİRİ ve GİDERİ	6
YOKSULLUK ANALİZLERİ	6
TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (TÜFE)	7
ÜRETİCİ FİYAT ENDEKSİ (ÜFE)	7
DÖVİZ KURLARI	8

GRAFİKLER

Grafik 1 : Dış Ticaret Grafiği	5
---	---

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)

- ❖ 2009 yılı birinci döneme ilişkin hesaplanan gayri safi yurtiçi hasıla değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla %13.8 azalış göstermiştir.
- ❖ Üretim yöntemi ile hesaplanan gayri safi yurtiçi hasıla tahmininde, 2009 yılı birinci üç aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre cari fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla %2.2'lik azalışla 210 997 Milyon TL olmuştur.
- ❖ 2009 yılının birinci üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla % 13.8'lik azalışla 21 145 Milyon TL olmuştur.

İstihdam

- ❖ Tarım dışı istihdam 436 bin kişi azalmıştır.
- ❖ 2009 yılı Nisan döneminde Türkiye'de kurumsal olmayan nüfus bir önceki yılın aynı dönemine göre 819 bin kişilik bir artış ile 70 milyon 368 bin kişiye, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus ise 880 bin kişi artarak 51 milyon 507 bin kişiye ulaşmıştır.
- ❖ 2009 yılı Nisan döneminde istihdam edilenlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 530 bin kişi azalarak, 20 milyon 698 bin kişiye düşmüştür. Bu dönemde tarım sektöründe çalışan sayısı **94 bin kişi**, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise **436 bin kişi azalmıştır**.

İstihdamın Yapısı

- ❖ Bu dönemde istihdam edilenlerin;
  - % 72,4'ü erkek nüfustur.
  - % 58,3'ü lise altı eğitimlidir.
  - % 60,2'si ücretli, maaşlı ve yevmiyeli, % 26,9'u kendi hesabına ve işveren, % 12,9'u ücretsiz aile işçisidir.
  - % 58,9'u "1-9 kişi arası" çalışanı olan işyerlerinde çalışmaktadır.
  - % 2,8'inin ek bir işi vardır.
  - % 3,5'i mevcut işini değiştirmek veya mevcut işine ek olarak bir iş aramaktadır.
  - Ücretli olarak çalışanların % 90,2'si sürekli bir işte çalışmaktadır.

İşsizlik

- ❖ İşsizlik oranı % 14,9 iken, tarım dışı işsizlik oranı % 18,2'dir.
- ❖ Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 285 bin kişi artarak 3 milyon 618 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 5 puanlık artış ile % 14,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kentsel yerlerde işsizlik oranı 5,7 puanlık artışla % 17,5, kırsal yerlerde ise 3,4 puanlık artışla % 9,5 olmuştur.
- ❖ Türkiye'de tarım dışı işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 5,9 puanlık artışla % 18,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran erkeklerde geçen yılın aynı dönemine göre 5,8 puanlık artışla % 17,1, kadınlarda ise 5,4 puanlık artışla % 21,6 olmuştur.

Bu dönemdeki işsizlerin;

- % 73'ü erkek nüfustur.
- % 61,1'i lise altı eğitilidir.
- % 22,7'si bir yıl ve daha uzun süredir iş aramaktadır.
- İşsizler sıklıkla (% 31,2) "eş-dost" vasıtasıyla iş aramaktadır.
- % 91,4'ü (3 milyon 306 bin kişi) daha önce bir işte çalışmıştır.
- Daha önce bir işte çalışmış olan işsizlerin % 44,2'si "hizmetler", % 26,4'ü "sanayi", % 18,6'sı "inşaat", % 8,3'ü "tarım" sektöründe çalışmış, % 2,5'i ise 8 yıldan önce işinden ayrılmıştır.
- İşsizlerin % 27,7'sini çalıştığı iş geçici olup işi sona erenler, % 26,1'ini işten çıkarılanlar, % 13,2'sini kendi isteğiyle işten ayrılanlar, % 10'unu işyerini kapatan/iflas edenler, % 7,1'ini ev işleriyle meşgul olanlar, % 6,7'sini öğrenimine devam eden veya yeni mezun olanlar, % 9,2'sini diğer nedenler oluşturmaktadır.

İşgücüne Katılma Oranı

- ❖ Nisan 2009 döneminde işgücüne katılma oranı % 47,2'dir.
- ❖ 2009 yılı Nisan döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 0,7 puanlık artışla % 47,2 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,2 puanlık artışla % 69,7, kadınlarda ise 1 puanlık artışla % 25,5'tir. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 1,1 puanlık artışla % 45,4, kırsal yerlerde ise 0,6 puanlık azalışla % 51,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. İşgücünün eğitim ve yaş dağılımları ise;
  - Toplam işgücünün % 17,3'ünü 15-24 yaş grubundakiler oluşturmaktadır.
  - Lise altı eğitililerde işgücüne katılma oranı % 44,8 iken, yükseköğretim mezunlarında bu oran % 78'dir.
  - Lise altı eğitililerde erkeklerin işgücüne katılma oranı % 67,9 iken, kadınlarda % 21,2'dir.
  - Lise ve dengi okul mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı % 74,3 iken, kadınlarda % 33,9'dur.
  - Yükseköğretim mezunlarında erkeklerde işgücüne katılma oranı % 83 iken, kadınlarda % 71'dir.

İşgücü Dışında Olanlar

- ❖ İşgücü dışında olanların % 46,7'si daha önce bir işte çalışmıştır.
- ❖ Nisan 2009 döneminde işgücü dışında olup, daha önce bir işte çalışanların % 18,6'sı "tarım", % 11,8'i "sanayi", % 3,5'i "inşaat", % 20,6'sı "hizmetler" sektöründe çalışmış, % 45,5'i ise 8 yıldan önce işten ayrılmıştır.
- ❖ Daha önce bir işte çalışıp, söz konusu dönemde işgücü dışında olanların (12 milyon 705 bin kişi);
  - % 10,2'si emeklilik,
  - % 8,7'si mevsim gereği,
  - % 7,2'si sağlık nedeniyle,
  - % 4,4'ü eşinin isteği ve evlilik,
  - % 5,2'si işten çıkartılma/işyerinin kapanması,
  - % 3,4'ü işinden memnun olmama,
  - % 15,5'i diğer nedenlerle en son çalıştıkları işten ayrılmışlardır.

İşgücü Hareketleri

- ❖ Nisan 2009 döneminde 1 milyon 463 bin kişi işe yeni başlamış veya iş değiştirmiş olup, bunun toplam istihdam içindeki oranı % 7,1'dir. İşe yeni başlayan veya iş değiştirenlerin % 31,2'si 25-34 yaş grubundadır.
- ❖ Bu dönemde işe başlayan veya iş değiştirenlerin % 16,6'sı "sanayi", % 35,3'ü "hizmetler", % 24,7'si "inşaat" sektöründe, % 23,4'ü ise "tarım" sektöründe işe başlamıştır.
- ❖ Mevcut işsizlerin % 9,8'ini (355 bin kişi) bu dönemde işten ayrılanlar oluşturmaktadır.

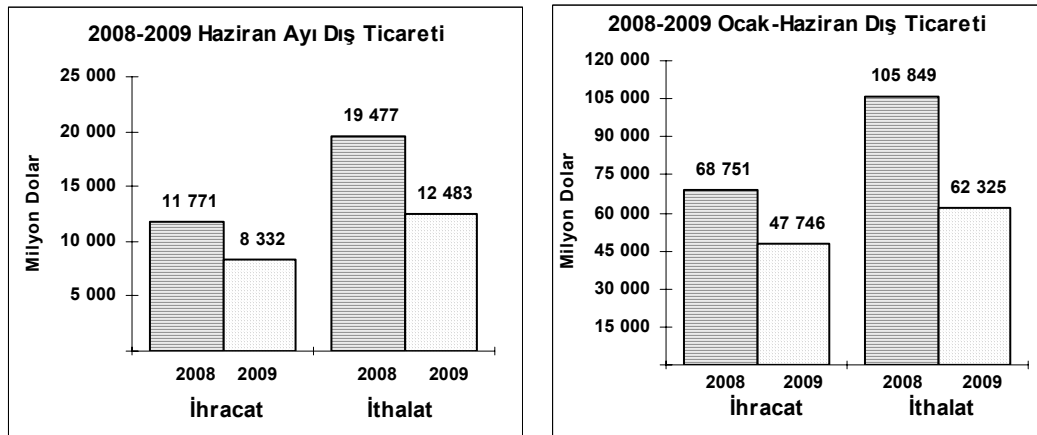
Yaptığı İşten Dolayı Sosyal Güvenlik Kuruluşuna Kayıtlı Olmayanlar

- ❖ Yaptığı işten ötürü herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, önceki yılın aynı dönemine göre 0,8 puanlık azalışla % 42,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım sektöründe sosyal güvenlikli çalışanların oranı % 88,4'ten % 85,8'e, tarım dışı sektörlerde % 29,4'ten % 29,1'e düşmüştür.

İthalat – İhracat ve Dış Ticaret Açığı

- ❖ Türkiye İstatistik Kurumu ve Gümrük Müsteşarlığı işbirliği ile oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; 2009 yılı Haziran ayında, 2008 yılının aynı ayına göre ihracat %29,2 azalarak 8 332 Milyon Dolar, ithalat %35,9 azalarak 12 483 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %46,1 azalarak 7 706 Milyon Dolardan, 4 152 Milyon Dolara gerilemiştir.
- ❖ 2008 Haziran ayında %60,4 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2009 Haziran ayında %66,7'ye yükselmiştir.
- ❖ **AB'ye ihracat %30,4 azalmıştır.**
- ❖ 2008 Haziran ayında %48,6 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı 2009 Haziran ayında %47,7'ye gerilemiştir. AB'ye yapılan ihracat, 2008 yılının aynı ayına göre %30,4 azalarak 3 978 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.
- ❖ 2009 Haziran ayında en fazla ihracat yapılan ülke Almanya olmuştur. Bu ülkeye yapılan ihracat 2008 Haziran ayına göre %30,2 azalarak 793 Milyon Dolar olurken, Almanya'yı sırasıyla Fransa (537 Milyon Dolar), İtalya (529 Milyon Dolar) ve İngiltere (517 Milyon Dolar) takip etmiştir. İthalatta ise Rusya Federasyonu ilk sırada yer almıştır. Bu ülkeden yapılan ithalat %44,8 azalarak 1 636 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya'yı sırasıyla Almanya (1 204 Milyon Dolar), Çin (1 096 Milyon Dolar) ve A.B.D (806 Milyon Dolar) izlemiştir.
- ❖ 2009 Haziran ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları (1 141 Milyon Dolar) olurken; bu fasılı, makinalar, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (714 Milyon Dolar), demir ve çelik (616 Milyon Dolar), örme giyim eşyaları (597 Milyon Dolar) izlemiştir.
- ❖ Haziran ayında; en yüksek ithalatı olan fasıl mineral yakıtlar, mineral yağlar (2 538 Milyon Dolar) olmuştur. Bu fasılı; makinalar, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (1 796 Milyon Dolar), elektrikli makina ve cihazlar (1 070 Milyon Dolar) ve demir-çelik (1 000 Milyon Dolar) izlemiştir.

Grafik 1. Dış Ticaret Grafiği

Turizm Geliri ve Gideri

- ❖ Turizm geliri geçen yılın aynı dönemine göre % 9,6 düşmüştür.
- ❖ Nisan, Mayıs ve Haziran aylarından oluşan II. Dönemde en yüksek turizm geliri 1 777 999 175 \$ ile Haziran ayında gerçekleşmiştir. Mayıs ayında 1 444 131 880 \$, Nisan ayında ise 1 021 414 051 \$ gelir elde edilmiştir. Nisan - Haziran döneminde kişi başı ortalama harcama yabancılarda 501 \$, vatandaşlarda ise 984 \$'dır.
- ❖ Turizm gideri geçen yılın aynı dönemine göre % 7 azalmıştır.
- ❖ II. Dönemde en yüksek turizm gideri 361 266 354 \$ ile Haziran ayında gerçekleşirken, Mayıs ayında 306 746 195 \$, Nisan ayında ise 268 517 511 \$ turizm gideri gerçekleşmiştir. Nisan - Haziran döneminde kişi başına ortalama harcama 739 \$'dır.

Yoksulluk Analizleri

- ❖ **Türkiye'de yoksulluk oranı % 18.56'dır.**
- ❖ 2007 yılında Türkiye'de fertlerin yaklaşık % 0.54'ü sadece gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 18.56'sı ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.
- ❖ 2007 yılında, 4 kişilik hanenin aylık açlık sınırı 237 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 619 TL olarak tahmin edilmiştir.
- ❖ Kırsal yerlerde yaşayanların yoksulluk riski kentsel yerlerde yaşayanlardan fazladır.
- ❖ Hanehalkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riski artmaktadır.
- ❖ Hanehalkı türüne göre çocuklu çekirdek ailede bulunan fertlerin yoksulluk oranı % 17.07 olurken, çocuksuz çekirdek ailelerdeki fertlerde bu oran % 8.88'e düşmektedir. Ataerkil veya geniş ailelerdeki fertler için yoksulluk oranı ise % 24.27 olarak tahmin edilmiştir. Kentsel yerlerde çocuklu çekirdek ailede yaşayan fertlerin yoksulluk riski % 9.88 iken kırsal yerlerde bu oran % 32.38'dir.
- ❖ 2007 yılında ücretli-maaşlı çalışanlarda yoksulluk oranı % 6.15 iken, yevmiyeli çalışanlarda bu oran % 27.05, işverenlerde % 3.3, kendi hesabına çalışanlarda % 23.04 ve ücretsiz aile işçisi olanlarda ise % 27.61 olmuştur.
- ❖ **Eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riski azalmaktadır.**
- ❖ 2007 yılında okur-yazar olmayanlarda yoksulluk oranı % 34.76 olurken, ilkokul mezunlarında bu oran % 14.9, lise ve dengi meslek okulları mezunlarında % 6.16, yüksekokul, fakülte ve üstü mezuniyete sahip fertlerde % 0.9 olmuştur. İlköğretime başlamamış olan 6 yaşından küçük çocukların yoksulluk riski ise % 25.44'tür.

Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)

- ❖ **TÜFE’de aylık değişim %0,25 olarak gerçekleşmiştir.**
- ❖ 2009 yılı Temmuz ayında 2003=100 Temel Yıllı Tüketici Fiyatları Endeksi’nde bir önceki aya göre %0,25, bir önceki yılın Aralık ayına göre %2,08, bir önceki yılın aynı ayına göre %5,39 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,52 artış gerçekleşmiştir.
- ❖ **Ana harcama grupları itibariyle bir ay önceye göre en yüksek artış %10,89 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir.** Temmuz ayında endekste yer alan gruplardan eğlence ve kültürde %2,56, eğitimde %0,93, ev eşyasında %0,89, çeşitli mal ve hizmetlerde %0,89, ulaşımda %0,58, lokanta ve otellerde %0,42, konutta %0,33, haberleşmede %0,17, sağlıkta %0,05 artış, gıda ve alkolsüz içeceklerde %-0,64, giyim ve ayakkabıda %-5,96 düşüş gerçekleşmiştir.
- ❖ **Bir önceki yılın aynı ayına göre TÜFE’de en yüksek artış %18,76 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir.** Çeşitli mal ve hizmetler (%11,62), eğlence ve kültür (%10,22), gıda ve alkolsüz içecekler (%8,51), lokanta ve oteller (%7,88) artışın yüksek olduğu diğer harcama gruplarıdır.

Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)

- ❖ **ÜFE’de aylık değişim %-0,71 olarak gerçekleşmiştir.**
- ❖ 2009 yılı Temmuz ayında 2003=100 Temel Yıllı Üretici Fiyatları Endeksi’nde bir önceki aya göre %-0,71 düşüş, bir önceki yılın Aralık ayına göre %2,54 artış, bir önceki yılın aynı ayına göre %-3,75 düşüş ve on iki aylık ortalamalara göre %5,47 artış gerçekleşmiştir.
- ❖ **Aylık değişim tarım sektöründe %-2,84, sanayi sektöründe %-0,20 olarak gerçekleşmiştir.**
- ❖ Tarım sektörü endeksinde, bir önceki yılın Aralık ayına göre %7,99 artış, bir önceki yılın aynı ayına göre %-0,02 düşüş ve on iki aylık ortalamalara göre %1,62 artış gerçekleşmiştir. Sanayi sektörü endeksinde ise bir önceki yılın Aralık ayına göre %1,37 artış, bir önceki yılın aynı ayına göre %-4,56 düşüş ve on iki aylık ortalamalara göre %6,42 artış gerçekleşmiştir.
- ❖ **ÜFE sonuçları sanayinin alt sektörleri bazında değerlendirildiğinde en yüksek aylık artış %24,11 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımı alt sektöründe gerçekleşmiştir.**
- ❖ Sanayinin üç sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %3,57, elektrik, gaz, su sektöründe %0,72 artış, imalat sanayi sektöründe %-0,38 düşüş gerçekleşmiştir.
- ❖ Bir önceki aya göre endekslerin en fazla artış gösterdiği alt sektörler, ham petrol ve doğalgaz çıkarımı (%24,11), tütün ürünleri imalatı (%2,58), tekstil ürünleri imalatı (%2,26), mobilya imalatı (%1,41) alt sektörleridir. Buna karşılık kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı (%-4,55), ana metal sanayi (%-2,68), giyim eşyası imalatı (%-2,07), kağıt ve kağıt ürünleri imalatı (%-1,51), metal cevheri (%-1,25) bir ay önceye göre endekslerin en fazla gerilediği alt sektörler olmuştur.

01.07.2009 - 31.07.2009 TARİHLERİ ARASI DOLAR VE EURO DÖVİZ KURLARI

DOLAR TEMMUZ 2009			EURO TEMMUZ 2009		
TARİH	ALİŞ (YTL)	SATIŞ (YTL)	TARİH	ALİŞ (YTL)	SATIŞ (YTL)
31.07.2009	1.4730	1.4850	31.07.2009	2.0830	2.1030
30.07.2009	1.4750	1.4870	30.07.2009	2.0680	2.0880
29.07.2009	1.4870	1.5000	29.07.2009	2.0850	2.1030
28.07.2009	1.4750	1.4870	28.07.2009	2.0820	2.1000
27.07.2009	1.4770	1.4870	27.07.2009	2.1000	2.1150
25.07.2009	1.4800	1.4930	25.07.2009	2.1000	2.1190
24.07.2009	1.4850	1.4980	24.07.2009	2.1060	2.1260
23.07.2009	1.4770	1.4920	23.07.2009	2.1030	2.1260
22.07.2009	1.4940	1.5070	22.07.2009	2.1170	2.1370
21.07.2009	1.4980	1.5130	21.07.2009	2.1280	2.1500
20.07.2009	1.5020	1.5170	20.07.2009	2.1300	2.1520
18.07.2009	1.5220	1.5340	18.07.2009	2.1430	2.1620
17.07.2009	1.5220	1.5340	17.07.2009	2.1460	2.1650
16.07.2009	1.5250	1.5380	16.07.2009	2.1500	2.1700
15.07.2009	1.5250	1.5400	15.07.2009	2.1470	2.1680
14.07.2009	1.5380	1.5510	14.07.2009	2.1450	2.1650
13.07.2009	1.5450	1.5580	13.07.2009	2.1520	2.1720
11.07.2009	1.5450	1.5580	11.07.2009	2.1500	2.1700
10.07.2009	1.5450	1.5580	10.07.2009	2.1480	2.1680
09.07.2009	1.5400	1.5550	09.07.2009	2.1580	2.1800
08.07.2009	1.5450	1.5600	08.07.2009	2.1450	2.1650
07.07.2009	1.5350	1.5480	07.07.2009	2.1440	2.1640
06.07.2009	1.5400	1.5530	06.07.2009	2.1420	2.1620
04.07.2009	1.5300	1.5420	04.07.2009	2.1360	2.1550
03.07.2009	1.5280	1.5410	03.07.2009	2.1390	2.1590
02.07.2009	1.5300	1.5430	02.07.2009	2.1420	2.1620
01.07.2009	1.5220	1.5350	01.07.2009	2.1500	2.1700